

Eva Zichová

"My máme na gymplu profesorku, a ta taky chodí do práce se psem, jako ty," oznámil mi můj klient. Zastříhala jsem ušima a hned jsem se s ní chtěla seznámit. Povedlo se, a tak jsem se setkala s Evou Zichovou.

"Narodila jsem se a žila, až do vysokoškolských studií v krásných Litoměřicích. V našem domě jsme žili společně s dědečkem, babičkou a strýčkem. Takhle informace je důležitá, protože moje rodina se jedinečným způsobem postarala o to, aby ze mne bylo to, čemu říkáte Komenského dítě," uvádí mne paní Eva s úsměvem do svého příběhu, a po několika otázkách pokračuje:

"V prvním ročníku gymnázia, kam jsem se jako naprosto bezproblémové dítě dostala, mne postihla záhadná civilizační choroba, kterou sice nikdo pořádně nepojmenoval, ale která způsobila odchlípení sítnice na jednom oku. Po návratu z nemocnice jsem viděla skoro normálně, takže jsem opět byla bezproblémové dítě, respektive studentka. Měsíc před ústními maturitními zkouškami se odchlípila sítnice i na druhém oku. Zas jsem šla do nemocnice, s tím rozdílem, že po návratu jsem neviděla nic než světelné zdroje. A tak už to zůstalo."

"Musel to být asi strašný šok, slepota jistě pořádně zamíchala vašimi plány. Jak jste to zvládala?"

"Byl to řetězec rychle probíhajících změn. Pamatuji si, že chvíli jsem měla depresi, ale detaily jsem úspěšně vytěsnila. Víím jen jedno - nebyť absolutní účasti mojí rodiny, nebyla bych se schopná připravit ani na ústní maturitu, ani na přijímačky na vysokou. A ještě tu byl jeden záchranný kruh.

Měla jsem tehdy idol. Byla to členka činohry Národního divadla Jiřina Petrovická. Poprvé jsem ji viděla jako Natašu ve Vojně a míru. Její osobnost pro mne představovala ideál člověka, snad skoro Boha. Oslovila jsem ji dopisem a ona odpověděla. Navázaly jsme přátelství, které trvalo až do jejího odchodu ze světa v roce 2008. V době, kdy jsem oslepla, ona představovala jediný jasný bod v mém životě. Její přátelství mne posilovalo a přesvědčovalo, že můj život má smysl i se slepotou. Jiřina Petrovická mi dokonce nabídl, že mi načte texty, které potřebuji, navštěvovala mne v nemocnici, když mi bylo nejhůř."

"Co vaše rodina?"

"Ano, rodina byla jako pevný hrad, jako útočiště. Rodiče mi načítali texty, doprovázeli mne, kam jsem potřebovala. Když neměli čas, byla tu babička a dědeček. Když se mi rozbil magneták nebo se přetrhla kazetová páska, byl tu tatínek, který uměl všechno opravit, slepit, nahradit. Ráda vzpomínám i na strýčka, byl to takový renesanční člověk, měl rozsáhlé vědomosti snad o všem, na co jsem si vzpomněla. Díky té všeobjímající péči své rodiny jsem po roce mohla začít studovat na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, obor historie a čeština."

"Věděla jste už tehdy, že budete učitelkou?"

"Ano. Měla jsem k tomuto povolání od malička vztah, ale ztráta zraku mne utvrdila v tom, že je učitelství dobrá volba, třebaže obory bych si asi volila jinak."

„Kdo vám ještě pomáhal překonávat první překážky života ve tmě?"

"Seznámila jsem se s tehdejší organizací nevidomých v Lovosicích. Potřebovala jsem se naučit chodit s holí, psát a číst Braillovo písmo. A nejen to," usmívá se Eva Zichová. "Svěřila jsem se Vládovi Krajíčkovi s tím, že mi nejde pořádně jíst bez zrakové kontroly. Myslel tehdy, že mi nejde jíst

příborem. Jenže já neuměla jíst ani lžící. Vláďa se zděsil a pomohl mi zařídit si různé potřebné kurzy, a tak se ze mne postupně stával jiný člověk. Ačkoliv se ztrátou zraku, viděla jsem své perspektivy daleko zřetelněji. Příklad Vládi Krajíčka byl pro mne hodně důležitý, on také oslepl na střední škole, takže mi spousta věcí dovedl srozumitelně vysvětlit a zprostředkovat. Jeho prostřednictvím jsem se také seznámila s doktorem Šarbachem, který tehdy vedl a spravoval vysokoškolský fond studijních nahrávek. Díky jemu jsem byla vybavená i magnetofony a kazetami. Dneska se tomu usmívám, když vzpomenu na tu předpotopní výbavu ve srovnání s nynějšími možnostmi svých studentů. Tehdy to ale byl zázrak, který umožnil naší generaci studovat vysokou školu. Později jsem využívala Euréku a dodnes na ni nedám dopustit. Byl to moc šikovný pomocník."

"Dalo vám hodně práce všechny potřebné dovednosti získat během roku, který jste měla na přípravu vstupu na vysokou? Naučila jste se dobře Braillovo písmo?"

"Tehdy jsem se pustila do práce na sobě s maximální úporností. Jsem totiž paličatá, což je někdy nepříjemná vlastnost, ale pro mou situaci byla paličatost určitou výhodou. Pomohla mi zařadit se mezi zdravou populaci, ať na vysoké nebo i v běžném životě. Samozřejmě mi tato integrace nevádí v kontaktu s lidmi, kteří také nevidí. A to Braillovo písmo... Inu, naučila jsem se číst i psát celkem bez problémů. Přečetla jsem stohy časopisu Zora, spoustu knih. Nicméně digitální technologie zvítězily, pokud jde o hlasový výstup. Určitě preferuji hlas před braillovým řádkem."

"Když jste ještě viděla, měla jste ráda literaturu?"

"Ale kdepak," vrtí Eva rozhodně hlavou." Já byla dítě stromů, řek, luk a strání. Když už jsem musela být doma, četla jsem Foglara, Rudolfa a podobnou lehčí literaturu. Potom na vysoké, kdy jsem musela za prázdniny přečíst sto padesát titulů a neviděla jsem na to, rvala jsem si vlasy. Co já mohla mít načteno, kdybych v dětských a středoškolských letech věnovala víc času literatuře než lítání po venku!" Takhle mi četla celá rodina na čtyři směny, a to nepočítám profesorky z mého gymnasia, které mi načítaly ruské a latinské texty potřebné ke zkouškám. Zkoušky jsem samozřejmě dělala jen ústně. Na fakultě byli velmi vstřícní, přede mnou tam už pár nevidomých lidí studovalo, a nikdy neudělali ostudu. Třeba doktor Rudolf Volejník je takovým zářným příkladem, který prošlapal cesty i dalším následovníkům.

"Kdybyste někomu doporučovala vysokou školu, co byste mu nejvíc vychválila?"

"Určitě to byl život na koleji. Tam jsem poznala ty nejlepší vztahy, protože jsme všechno dělali společně. Společně jsme chodili domů na kolej, společně se učili, společně hořekovali, nadávali, chodili do divadla, chodili do hospody. Byli jsme skvělý kolektiv a na tuhle dobu moc ráda vzpomínám."

"Měla už jste tehdy nějakou jasnou představu o svém uplatnění v pedagogickém procesu?"

"Ano. Dost romantickou představu. Vůbec mne nenapadlo, že čeština bude největší kámen úrazu, až půjdu učit. Myslela jsem si - půjdu na školu pro nevidomé, oni budou psát v braillu, já budu psát v braillu... Jenže střední školy byly smíšené, od slabozrakých přes zbytky zraku po nevidomé v jedné třídě. A písmo slabozrakých psané tlustými fixami, to často nedovedlo rozpoznat ani oko zkušeného vidícího kantora. Tohle kdybych věděla dřív, určitě bych obor český jazyk změnila na něco jiného. Ale učitelkou bych zůstala, to je mi jasné. Jediné povolání, na které jsem si kdy ještě myslela, bylo herectví. Ale ztráta zraku a nedostatek hudebního talentu mi tento nápad vyhnaly z hlavy už na střední škole. Zkrátka a dobře - filozofickou fakultu jsem úspěšně absolvovala, ale na zaměstnání jsem musela rok čekat. Ten čas jsem využila tak, že jsem odjela do rehabilitačního střediska v Levoči, hlavně s tím záměrem, abych se naučila braillový zkratkový systém, který se na středních školách vyučoval. V Levoči jsem se také seznámila s budoucím manželem. Po roce známosti jsme se vzali. Po Levoči jsem

konečně nastoupila na částečný úvazek na Střední ekonomickou školu, tehdy se sídlem v Michli a částečně v Krči V Krči jsem tři hodiny týdně učila nevidomé telefonisty Braillovo písmo, pak jsem přejížděla do Michle učit slabozraké studenty češtinu. S přípravami a opravami mi pomáhala maminka, ale byl to problém. Dodnes jsem si jistá, že nedělá dobrý dojem, když je nevidomý kantor závislý na pomoci další, vidící osoby..."

"Po necelých dvou letech vyučování jste odešla na mateřskou. Určitě jste přemýšlela, co s tou nešťastnou češtinou, že? Komenský říkal, že vzdělání je nutné si rozšiřovat celý život, a vy, paní Evo, jste toho jasným dokladem"

"Ještě před mateřskou jsem začala studovat speciální pedagogiku, kterou jsem na mateřské dokončila. Po sametce jsem absolvovala doplňkové studium dějepisu, protože se změnila doba a s tím i tento předmět.

"V současné době jste a asi i dříve jste byla, jedinou nevidomou profesorkou ve škole. Jak se k vám chovali ostatní kolegové a vaši nadřízení?"

"Po této stránce jsem velmi spokojená. Snažím se zvládat svoje povinnosti i běžné denní překážky aniž bych příliš využívala pomoci vidoucích lidí ve škole. Hodně mi pomáhá i můj vodící pes, který mne dovede z metra a na metro a pak na mne trpělivě čeká v kabinetě, zatímco já učím. Ráda vzpomínám na paní ředitelku Hadáčkovou a pana ředitele Antova. To byli skvělí šéfové. Vždycky si udělali čas, když je kdokoliv potřeboval. Nemuseli jsme se objednávat k "audienci" jak tomu někdy bývá. Dovedli naslouchat, vždycky pomohli, kde bylo třeba. I já jsem v nich měla dobré zázemí a dodnes na ně vzpomínám s velkou úctou. Podrželi mne, když bylo třeba, a to bylo naprosto zásadní zejména v době, kdy jsem byla mladá a nezkušená učitelka."

"V roce 1993 se dřívější Ekonomická střední škola přestěhovala z Michle do Butovic v Praze 5. Spojily se tři školy pod jedno vedení, takže nyní vyučujete na Gymnáziu, obchodní akademii a obchodní škole. Změnila se i struktura žactva?"

"Po revoluci došlo k zásadní změně zejména tím, že studenti s jakkoliv těžkou vadou zraku mohou studovat na škole běžného typu, což za totality nebylo možné. Tím se podstatně snížil počet talentovaných studentů a žáků na speciálních školách. Přibylo také hodně žáků s kombinovanými vadami, kteří mají naprosto specifické potřeby právě s ohledem na další vadu. Není vždycky snadné vychytat potenciál, který má student s více vadami, ale to už patří k povolání učitele na speciální škole. Je výborné, že děti dnes mají na výběr, jestli chtějí chodit do běžné nebo speciální školy. Takhle volba by tady vždycky měla být. Proto mne rozčiluje, že se připravuje reforma, kdy se speciální školy mají rušit a všechny děti se budou muset povinně integrovat. Připadá mi to nesmyslné. Komenský by s takovou myšlenkou určitě nesouhlasil, on žádal, aby každý člověk dostal vzdělání přiměřeně svým možnostem."

"Je pro studenty přínosem, že sama nevidíte?"

"Pro nevidomé studenty to přínosem je. Mohu poradit, jak dělat věci co možná racionálně, jak odstranit někdy zbytečné komplikace."

"V čem vidíte přínos, že jste výuku češtiny zaměnila za společenské vědy?"

"Na tomto poli se cítím o mnoho lépe, hlavně proto, že nepotřebuji nic kontrolovat a opravovat s pomocí zraku. Pokud jsem na pochybách, jestli si někdo dělá poznámky při výkladu, mohu se ho prostě zeptat nebo ho požádat, aby mi zopakoval probírané téma. Studenti mají notebooky, v podstatě všechno, co napíší, mohu opravovat nebo kontrolovat v digitální formě, což samozřejmě u gramatických chyb v češtině by bylo skoro neřešitelné."

"Zmínila jste, že kromě úvazku na Gymnáziu v Butovicích vyučujete ještě na Zdravotnické škole pro sluchově postižené laboranty. Jak to tam zvládáte?"

"Studenti sedí do obloučku, takže prakticky každý mi vidí na ústa, pokud odezírá. Při vyučování je však přítomná tlumočnice, která dohlíží na to, aby studenti dostali nezkreslené informace. Nevím přesně, jestli jim kontroluje poznámky, ale naše spolupráce funguje, a to je hlavní. Studenti jsou velmi zvědaví, zajímá je i to, jak funguju já, pokud jde o orientaci, využívání techniky a podobně. Představuji pro ně jiný svět, stejně jako oni pro mne. Určitě nám tento vztah poskytuje mnohé obohacení," pochvaluje si paní Eva Zichová.

"Mám ještě všetečnou otázku na závěr: kdy naposled jste se sama učila něco nového?"

"Já se učím pořád, za pochodu. Naposled jsem byla minulý týden na třídenním kurzu o komunikaci."

"Co byste vzkázala žákům s těžkou vadou zraku, kteří by se také jako vy chtěli v budoucnu stát Komenského dětmi?"

"Rozhodně se nezaměřovat na jediný studijní obor. Nikdy nemáte záruku, že když vystudujete dějepis, budete vyučovat dějepis. I učitelé se musí přizpůsobit poptávce a i učitelé se musí celý život učit."

Jaroslava Novotná